The Quarterly Journal of *Philosophical Investigations*
University of Tabriz-İran
ISSN (print): 2251-7960 ISSN (online): 2423-4419
Journal Homepage: www.philosophy.Tabrizu.ac.ir

مجله علمی پژوهش‌های فلسفی دانشگاه تبریز

Vol. 14/ Issue: 31/ summer 2020

The Hypothesis of Theism and the Principle of Simplicity

Farideldin Sebt (corresponding author)
PhD Candidate, Institute for Humanities and Cultural Studies(ihcs), Iran. Tehran.
farid_a_sebt@ut.ac.ir
Saeideh Kowkab
Assiatant Prof. University of Tehran, Iran, Tehran.
skowkab@ut.ac.ir

Abstract

This paper is a reflection on Richard Swinburne's view on the hypothesis of theism, a view that claims to be the most probable explanation of the universe and tries to prove this claim by appealing to the principle of simplicity; The principle which states that the simpler hypothesis will be more probable to be true. Hence, he argues that since the subject of the hypothesis is a single and infinite God, and the notion of infinity is simpler than the notion of finite and also the hypothesis which contains fewer components will be simpler, therefore, this hypothesis will be simpler than any explanatory hypothesis (personal and scientific). Because the subjects of the other rival hypotheses are either finite or contain more than one component, then this hypothesis (the hypothesis of theism) can be regarded as the most probable explanation of the universe. In the following, we will try to demonstrate that if we take this claim epistemologically, the hypothesis of theism will be considered as the most complicated hypothesis. But the infinite can be considered simpler than the finite only ontologically.

Keywords: Hypothesis of theism, The principle of simplicity, Infinity, Epistemology, Ontology.

Recived date: 2019.10.25 Accepted date: 2019.12.15

Introduction

The search for the ultimate explanation of the universe is a concern that has always been present in the history of humanity. So the most philosophers and empirical scientists have always tried to explain the emergence of the universe and its phenomena. In this essay, we also intend to answer the question of which of the explanatory hypothesis for the universe should we choose as the ultimate explanation? Swinburne's answer to this question is theism.

The question that now arises is why does he choose the hypothesis as the ultimate explanation of the universe? Because he believes that theism is simpler than any other explanation for the universe. Why does he consider theism as the simplest explanation, and how can this simplicity play a role in determining the ultimate explanation of the universe? This is the question we are going to answer in this essay. So let us first look at the nature of explanation and its types from his point of view.

1.The Nature of Explanation

When we can explain the occurrence of some phenomenon, such as E, to state truly what (object or event) brought E about (or caused E), and why it was efficacious. Then, an explanation consists of two components of “what” and “why”. We can divide the explanation into two types of personal(animate) and scientific(inanimate) explanations, according to their causes and reasons.

1-1. Personal Explanation

If the cause of the explanation is a person and its reason is the person's intention, it will be a personal explanation. The intention is based on two components of purpose and belief, that is to believe that we can achieve our purpose by doing a particular act.

1-2. Scientific Explanation

If the explanation of a phenomenon refers to a non-intentional act, it is called a scientific explanation. Swinburne suggests a classic account of the nature of scientific explanation, in which “what” is a set of events and “why” is the law of nature.

2. The Justification of Explanation

For a particular phenomenon, such as E, there can be many explanatory hypotheses. Now the question that arises is among the many hypotheses, which one should we select as the most probable explanation? and what is our Criterion for evaluation? To answer this question, Swinburne proposes four criteria for determining the most probable explanation: explanatory power, Consistency with background knowledge, Simplicity, and scope.

3. The hypothesis of theism as the most probable personal explanation of the universe

Theism is a personal explanation that the subject of which is a single and infinite God. So Two rival personal explanations can be conceivable: Polytheism and a single but finite God.

The most important reason is that God of theism is infinite, while the rival hypotheses postulate the finite god or gods. On the other hand, Swinburn believes that the notion of infinity is simpler than the notion of finite because the finite requires explanation, but the infinite does not. Consequently, his hypothesis is simpler than both of them.

4. Is theism simpler than the scientific explanations of the universe?

He states that the scientific explanations of the universe, postulate a first physical substance which the universe has generated by its expansion. He argues that if the first physical substance is an extended substance, then it has components, unlike God, who has not components and is absolutely simple. So this first physical substance will be more complicated than God. Also, if it is an unextended substance, then it must be a physical object of a certain type that has certain powers and liabilities because a physical substance is essentially limited. He believes that this limitation makes this substance more complicated than God, because limitation entails finite.

5. The examination of Swinburne's view

The notion of infinite, speaking epistemologically, consists of all perfects which are known separately from each other. Therefore it contains infinite components and is the most complex notion. From the above statements, we can conclude that the infinite cannot be epistemologically simpler than the finite. So our suggested solution to the problem is to get out of the epistemological realm and consider the infinite and the finite ontologically. Because the infinite existence is absolutely simple, so it has all existential perfects. Moreover, these perfections are united and do not cause any plurality in His essence.

6. Conclusion

As we have seen, Swinburne, by applying the principle of simplicity, demonstrates that the hypothesis of theism is the simplest and thus the most probable explanation for the emergence of the universe. Also, he tries to prove this claim by emphasising that the subject of theism is an infinite notion and so it is more simpler than the finite subjects of other hypotheses. As mentioned, theism can be the simplest explanation of the universe, only if we consider it ontologically not epistemically. So we must return infinity to its original position, which is existence.

References

- Swinburne, R. (1994). The Christian God. Oxford University Press.
- Swinburne, R. (2004). The existence of God, Oxford University Press, Second Edition.
- Swinburne, R. (2010). Is there a God?, Oxford University Press, Revised Edition.
- Swinburne, R. (2011) "God as the Simplest Explanation of the Universe" European Journal of Philosophy of Religion, 2 no1(2010), 1-24.

مجله علمی پژوهش‌های فلسفی دانشگاه تبریز
سال ۱٤/ شماره ۳۱/ تابستان ۱۳۹۹

فرضیهٔ خداباوری و اصل سادگی از منظر ریچارد سوئین‌برن

فریدالدین سبط (نویسنده مسئول)
دانشجوی دکتری فلسفه دین، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران
farid_a_sebt@ut.ac.ir
سعیده کوکب
استادیار گروه فلسفه، دانشگاه تهران، تهران، ایران
skowkab@ut.ac.ir

چکیده

این نوشتار تأملی است بر دیدگاه ریچارد سوئین‌برن در باب فرضیهٔ خداباوری؛ دیدگاهی که ادعا می‌کند فرضیهٔ مذکور محتمل‌ترین تبیین برای عالم است و سعی دارد با توسل به اصل سادگی این مدعا را به اثبات رساند. برای این منظور، سوئین‌برن استدلال می‌کند که چون موضوع فرضیهٔ موردنظر، خدای نامتناهی است و از طرفی مفهوم نامتناهی ساده‌تر از مفهوم متناهی است، لذا این فرضیه از هر فرضیهٔ دیگری(شخصی و علمی) ساده‌تر خواهد بود، زیرا موضوع سایر فرضیات امری متناهی است و درنتیجه می‌توان فرضیهٔ موردنظر را محتمل‌ترین تبیین برای عالم تلقی کرد. اما در ادامه سعی بر آن است تا نشان دهیم که تبیین سوئین‌برن دربارهٔ مفهوم نامتناهی، قابل‌تأمل است، زیرا مفهوم نامتناهی‌ای که او از حیث معرفت‌شناختی لحاظ می‌کند، مفهومی ایجابی و مشتمل بر تمام کمالات است که به‌طور مجزا از یکدیگر شناخته می‌شوند. درنتیجه این مفهوم نامتناهی متشکل از بی‌نهایت مؤلفه و درنتیجه پیچیده‌ترین مفهوم خواهد بود. بنابراین راه‌حل ما برای این اشکال، ترک مقام معرفت‌شناسی و ورود به حوزه هستی‌شناسی است، به این معنا که نامتناهی را صرفاً در مقام تحقق لحاظ کنیم. زیرا نامتناهی در مقام تحقق، وجودی مطلق و بسیط است. و ازآنجاکه وجود خاستگاه وحدت است، لذا در موجود نامتناهی کثرت بماهو کثرت راه نداشته و عین وحدت خواهد بود. و اگر خداوند را در این مقام، نامتناهی لحاظ کنیم فرضیهٔ خداباوری ساده‌ترین فرضیهٔ ممکن و بالتبع محتمل‌ترین تبیین برای عالم به شمار خواهد آمد.

کلیدواژه‌ها: فرضیهٔ خداباوری، اصل سادگی، نامتناهی، متناهی، معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۸/۳	**تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۹/۲۴**

مقدمه

جستجوی تبیین نهایی برای پیدایش عالم دغدغه‌ای است که همواره در تاریخ بشریت مطرح بوده است و فلاسفه و دانشمندان علوم تجربی همواره به دنبال ارائه تبیینی برای پیدایش عالم و پدیده‌های موجود در آن بوده و هستند. ما نیز در نوشتار پیش رو قصد داریم تا با تکیه‌بر آراء ریچارد سوئین‌برن (Richard Swinburne, 1934)، به این پرسش پاسخ دهیم که از میان فرضیات تبیین‌گر برای عالم، باید کدام‌یک از آن‌ها را به‌عنوان تبیین نهایی برگزید؟ و فرضیه‌ای که به‌عنوان تبیین نهایی انتخاب می‌شود باید چه ویژگی‌های ممتازی نسبت به سایر فرضیات مدعی تبیین داشته باشد؟

پاسخ سوئین‌برن به این پرسش، عبارت است از *فرضیهٔ خداباوری* (Theism)؛ فرضیه‌ای که مدعی است خدایی شخصی و مطلق وجود دارد که خالق عالم است و آن را از عدم پدید آورده و وجود عالم، معلول فعل پایه(مستقیم و بی‌واسطه) اوست و هرچه در عالم است به اراده و اجازه او ایجادشده است. البته پاسخ وی مبنی بر اینکه فرضیهٔ خداباوری تبیین نهایی برای عالم است، پاسخی احتمالی است و قطعی و یقینی نخواهد بود، زیرا هیچ گزاره‌ای نمی‌تواند به‌طور قطعی و یقینی درباره نحوهٔ پیدایش عالم سخن بگوید و تبیینی ارائه دهد. و هیچ‌یک از دانشمندان علوم تجربی کنونی نیز چنین ادعایی نکرده‌اند، به این دلیل که فرضیات تبیین‌گر دربارهٔ عالم از شواهد جزئی و به روش استقرایی نتیجه می‌شوند.

اما پرسشی که اکنون به میان می‌آید این است که چرا او فرضیهٔ خداباوری را به‌مثابه تبیین نهایی برای عالم برگزیده است؟ در پاسخ باید گفت او معتقد است بدین دلیل که این فرضیه شامل ویژگی و امتیازی است که سایر فرضیات تبیین‌گر یا فاقد آن بوده و یا بهره کمتری از آن دارند و آن ویژگی عبارت است از *سادگی*، بدین معنا که چون فرضیهٔ خداباوری از سایر فرضیات رقیبِ مدعی تبیین ساده‌تر است، لذا محتمل‌ترین تبیین برای عالم است. اما اینکه چرا او فرضیهٔ خداباوری را شامل این ویژگی می‌داند و چگونه این ویژگی می‌تواند در تعیین تبیین نهایی برای عالم نقش داشته باشد؟ مسئله‌ای است که قصد داریم در مقاله پیش‌رو به آن بپردازیم. بدین منظور ابتدا به بررسی ساختار و ماهیت تبیین و انواع آن از دیدگاه او می‌پردازیم و نشان می‌دهیم که چه تبیین‌هایی برای عالم می‌تواند وجود داشته باشد و معیارهای ارزیابی آن‌ها چیست؟ و فرضیهٔ خداباوری در کنار فرضیات رقیب چه جایگاهی داشته و متعلق به کدام قسم از تبیین است؟

۱. ماهیت و ساختار تبیین (The Nature of Explanation)

او معتقد است هنگامی ما می‌توانیم از پدیده‌ای جزئی مثلاً *الف* تبیین صحیحی ارائه دهیم که به بیان علت یا علل آن و دلیل اینکه چرا آن علت یا علل توانسته‌اند مؤثر واقع شوند و *الف* را ایجاد کنند بپردازیم. درواقع ما در هنگام مطالبه تبیین برای پدیده‌ای از چه *چیزی (What)* و *چرایی (Why)* وقوع آن پدیده پرسش می‌کنیم و بر اساس نقشی که علت و دلیل در تبیین ایفا می‌کنند ما دو نوع تبیین *تام* و *ناقص* خواهیم داشت. اما تبیین تام (full explanation)، تبیینی است که در آن علت و دلیل به‌طور کامل ذکرشده باشند و وقوع پدیده *الف* را ضروری سازند. و تبیین ناقص تبیینی است که در آن علت و دلیل با یکدیگر وقوع پدیده *الف* را ضروری نمی‌سازند، بلکه صرفاً احتمال وقوع آن را افزایش می‌دهند و وقوعش را از عدم وقوعش محتمل‌تر می‌سازند. همچنین تبیین‌ها بر اساس اینکه علت و دلیل آن‌ها چه باشد به دو نوع تبیین *شخصی* (ناظر به اراده) و *علمی* (ناظر به غیر اراده) تقسیم می‌شوند (Swinburne, 2004:23-26, 1990:177-183 & 2011: 1).

۱،۱. تبیین شخصی (Personal Explanation)

اگر تبیینی علت آن شخص و دلیلش اراده(intention) آن شخص باشد، تبیینی شخصی خواهد بود و اراده خود مبتنی بر دو مؤلفهٔ هدف و باور (belief) است؛ باور به اینکه ما با انجام فعل مشخصی می‌توانیم به هدفمان برسیم. برای مثال من قصد دارم تا با حرکت دادن دستم توجه فرد مقابل را جلب کنم. برای اینکه اراده به حرکت دادن دست خود بکنم باید باور داشته باشم که حرکت دست من می‌تواند توجه فرد مقابل را جلب کند. بنابراین تا وقتی‌که این باور یا باور دیگری نداشته باشم، اراده به انجام آن فعل نخواهم کرد. اما اگر *الف* صرفاً توسط شخص *ب* که دارای اراده *ج* است تبیین شود، تبیینی ناقص خواهد بود، زیرا امکان دارد شخصی اراده‌ای برای ایجاد پدیده‌ای داشته باشد، اما نتواند اراده خود را فعلیت بخشد و آن پدیده را ایجاد کند. بنابراین صرفاً تبیینی تام به ما خواهد گفت که چرا و چگونه اراده شخص *ب* مؤثر واقع‌شده و *الف* را پدید آورده است. و تبیین شخصی تام، تبیینی است که در آن علاوه بر شخصِ عامل و اراده او قدرتش نیز بیان گردد (Swinburne, 2004: 35-37, 2011: 1, 2005: 75-76 & 1990: 180).

۱،۲. تبیین علمی (Scientific Explanation)

اگر تبیین پدیده‌ای برحسب فعل ارادی یک شخص نباشد، به‌عبارت‌دیگر تبیینی که ناظر به غیر اراده باشد تبیینی علمی خواهد بود. سوئین‌برن در کتاب *وجود خدا* (The Existence of God)، در بخش تبیین علمی با تأسی از *همپل* (Carl Gustav Hempel, 1905-1997)،

رویکرد کلاسیک از تبیین علمی را مطرح می‌کند که *چه‌چیزی* در آن مجموعه‌ای از رویدادها (events) است و *چرایی* در آن، عبارت است از قانون طبیعت. برای مثال، ما وقوع پدیده انفجار را به‌واسطه احتراق مقدار معینی از باروت در شرایط دما، فشار و رطوبت معین و این قانون که تحت چنین شرایطی (دما، فشار و رطوبت مناسب)، باروت محترق شده منفجر خواهد شد، تبیین می‌کنیم (Swinburne, 2004: 26). لذا او سه نگرش را درباره قانون طبیعت بیان می‌کند:

۱. نظریهٔ قاعده‌مندیِ (Regularity theory) هیوم (David Hume 1711-1776):
در این نگرش، قوانین طبیعت صرفاً نحوهٔ رفتار اشیاء را بیان می‌کنند. سوئین‌برن معتقد است که این دیدگاه کاملاً اشتباه است و آن را کنار می‌گذارد، زیرا در این دیدگاه، هیوم به‌ضرورت طبیعی(physical necessity) یا احتمال طبیعی در قوانین طبیعت که بیانگر رابطه علی در رفتار اشیاء هستند توجهی ندارد و سوئین‌برن معتقد است که باید میان قوانین طبیعت و تعمیم‌های صادق تمایز قائل شد، به این دلیل که قوانین طبیعت شامل ضرورت یا احتمال طبیعی هستند، ولی هر تعمیم صادقی شامل ضرورت یا احتمال طبیعی نیست، بلکه امکان دارد یک تعمیم بااینکه صادق است، صدق آن تصادفی باشد. این مثال که «همه گوی‌های مسی قطرشان کمتر از یک دسی‌متر است»، ممکن است تعمیمی صادق باشد، اما قانون نیست، زیرا امری است تصادفی و هیچ علیت و ضرورتی در آن وجود ندارد. لیکن دو نگرش دیگر درباره قوانین طبیعت وجود دارد، درواقع دو نگرش دربارهٔ ضرورت و احتمال طبیعی که در قوانین طبیعت موجود است (Swinburne, 2004: 30-31 & 2011: 2).

۲. ضرورت و احتمال طبیعی جدای از اشیاء است و درنتیجه قانون طبیعت است که رفتار آن‌ها را تعیین می‌کند. در این دیدگاه قوانین طبیعت نسبت‌هایی میان کلیات (مفاهیمی که توسط اشیاء جزئی مصداق می‌یابند) هستند. همچنین باید ذکر کرد که این کلیات به هم پیوند خورده‌اند و ضرورت یا احتمالی طبیعی است که آن‌ها را به هم پیوند داده است و این رویکرد، تبیینِ *RBU* نامیده می‌شود(۱). برای مثال، آهن، گرم شدن و انبساط امور کلی هستند که باهم پیوندیافته‌اند به‌نحوی‌که وقتی آهن و گرم شدن مصداق می‌یابند انبساط نیز، ضرورتاً مصداق می‌یابد (Swinburne, 2004: 32 & 2011: 2).

۳. طبق این نگرش ضرورت و احتمال طبیعی در درون اشیاء و جود دارد و جنبه قوام‌بخش آن‌هاست و درنتیجه قانون طبیعت از رفتار آن‌ها انتزاع می‌شود. درواقع قوانین طبیعت تعمیماتی توصیفی هستند دربارهٔ قدرت‌های علی اشیاء از نوعی خاص و قابلیت‌های آن‌ها برای اعمال آن قدرت‌ها در شرایط معین. لذا این قوانین، نقش تعیین‌کننده‌ای در رفتار اشیاء ندارند، زیرا هر شیئی صرفاً بر اساس ضرورتی که در خود دارد رفتار می‌کند، نه بر اساس ضرورتی که خارج از آن باشد.

درواقع این نوع تبیین مبتنی بر سه مؤلفهٔ *جوهر (substance)*، *قدرت (power)* و *قابلیت (liability)* است و این رویکرد را تبیینِ SPL می‌نامند. برای مثال، مس *حرارت دیده منبسط می‌شود*، تعمیمی است توصیفی درباره هر قطعه مسی که دارای قدرت انبساط و همچنین دارای قابلیت برای اعمال آن قدرت در هنگام گرما دیدن است (Swinburne, 2004: 33).

اما ازآنجایی‌که فرضیهٔ خداباوری تبیینی شخصی برای عالم ارائه می‌دهد، به‌منظور ایجاد گفتمانی مشترک با مدافعان تبیین علمی و بررسی و مقایسه دقیق‌تر و ساده‌تر، ریچارد سوئین‌برن رویکرد تبیینیRBU را کنار گذاشته و رویکرد تبیینیSPL را برای تبیین علمی برمی‌گزیند، زیرا این رویکرد می‌تواند الگوی متحدتری از تبیین ارائه دهد و هر دو نوع تبیین علمی و شخصی را پوشش دهد، به این دلیل که از یک‌سو این رویکرد شامل سه مؤلفهٔ *جوهر*، *قدرت* و *قابلیت* است و از سوی دیگر، هم تبیین علمی و هم تبیین شخصی می‌توانند مبتنی بر این سه مؤلفهٔ باشند. زیرا هم شیء و هم شخص جوهر به‌حساب می‌آیند. اما در رویکرد تبیینی RBU، علت جوهر نیست، بلکه رویداد یا امر واقع است. درحالی‌که در تبیین شخصی علت یعنی همان شخص، جوهر است و نه رویداد یا امر واقع. همچنین در تبیین شخصی برخلاف رویکرد تبیینی RBU، هیچ جایگاه و نقش تبیین‌کننده‌ای برای قانون طبیعت وجود ندارد و *چرایی* در آن عبارت است از قدرت و ارادهٔ (قابلیت) شخص (Ibid: 44). لذا با توجه به عبارات فوق مشخص می‌شود که او اراده شخص در تبیین شخصی را متناظر با قابلیت شیء در تبیین علمی لحاظ می‌کند.

۲. توجیه تبیین (The Justification of Explanation)

برای پدیده خاصی مثلاً ب می‌تواند تعداد بسیاری فرضیهٔ تبیین‌گر وجود داشته باشد. حال پرسشی که مطرح می‌شود این است که از میان این تعداد کثیر فرضیه باید کدام را به‌عنوان محتمل‌ترین تبیین برگزید؟ به‌عبارت‌دیگر کدام‌یک از آن‌ها احتمال صدق بیشتری دارد؟ و معیار ما برای ارزیابی احتمال صدق این فرضیات تبیین‌گر چیست؟ سوئین‌برن برای پاسخ به این پرسش چهار معیار را برای تعیین محتمل‌ترین تبیین مطرح می‌کند:

الف) قدرت تبیین‌گری(explanatory power): به این معناست که هرچه احتمال وقوع پدیده *الف* به صدق و کذب فرضیهٔ موردنظر بستگی داشته باشد یا به‌عبارت‌دیگر هرچه احتمال اینکه فقط فرضیه ب بتواند پدیده موردنظر را پیش‌بینی کند بیشتر باشد، قدرت تبیین‌گری آن فرضیه بیشتر خواهد بود و درنتیجه احتمال صدق آن افزایش خواهد یافت (Ibid: 66-67, 2011: 4 & 1997: 12).

ب) سازگاری با معرفت پیش‌زمینه‌ای (background knowledge): سازگاری با معرفت پیش‌زمینه‌ای عبارت است از اینکه، هرچه یک فرضیه با معرفت پیش‌زمینه‌ای سازگارتر باشد احتمال صدق آن فرضیه بیشتر خواهد بود. اما منظورمان از معرفت پیش‌زمینه‌ای چیست؟ تمامی شواهد بدست‌آمده از فرضیات قبلی در حوزه تحقیق مشابه با حوزه تحقیق فرضیهٔ موردنظر یا به‌عبارت‌دیگر، رفتار اشیاء در زمینه‌های نزدیک به زمینه تحقیق. برای مثال، هنگامی‌که ما در حال بررسی فرضیه‌هایی در باب چگونگی رفتار گاز خاصی مثلاً نئون در دمای پائین هستیم، رفتار گازهای دیگر در دمای پایین، معرفت پیش‌زمینه‌ای هستند که آن فرضیه‌ها باید با آن‌ها سازگار باشند. (Swinburne, 2010: 26, 2004: 53 & 1997: 12)

ج) اصل سادگی (The Principle of Simplicity): این اصل بیانگر این نکته است که در صورت برابر بودن سایر شرایط(احراز معیارهای علمی)، هرچه فرضیه‌ای ساده‌تر باشد، احتمال صدق آن نیز بیشتر خواهد بود (Swinburne, 2004: 53, 1997: 13 & 2005: 83). اما سادگی یک فرضیه دارای چند معنا است و باید دید یک فرضیه از چه جهت ساده‌تر است؟

۱- فرضیه‌ای ساده‌تر است که مؤلفه‌های کمتری را فرض گرفته باشد.

۲- فرضیه‌ای ساده‌تر است که صفات کمتری را برای مؤلفه‌های خود فرض گرفته باشد.

۳- فرضیه‌ای ساده‌تر است که انواع کمتری از مؤلفه‌ها را فرض گرفته باشد.

۴- فرضیه‌ای ساده‌تر است که انواع کمتری از صفات را برای مؤلفه‌های خود فرض گرفته باشد.

۵- فرضیه‌ای ساده‌تر است که مؤلفه‌ها و صفات فرض گرفته‌شده در آن *قابل‌فهم‌تر(observable)* از مؤلفه‌ها و صفات فرض گرفته‌شده در فرضیهٔ دیگر باشد؛ به این معنا که اگر بخواهیم فرضیهٔ نخست را تعریف یا درک کنیم برای درک آن نیاز به شناختی از فرضیهٔ دوم نباشد، اما درک یا تعریف فرضیهٔ دوم مستلزم شناخت فرضیهٔ نخست باشد. او این معنا از سادگی را *سادگی ریاضیاتی (mathematical simplicity)* می‌نامد. برای مثال، مفهوم *grue* به معنای *green* است، اما پیچیده‌تر از مفهوم *green* است، چون ما مفهوم *green* را بدون شناخت و اطلاع از مفهوم*grue* می‌توانیم درک کنیم، اما مفهوم *grue* را نمی‌توانیم بدون داشتن علم به مفهوم *green* درک و تعریف کنیم. یا مثال دیگر در ریاضیات این است که جمع ساده‌تر از ضرب است و ضرب ساده‌تر از توان و یا عدد صحیحِ کوچک‌تر ساده‌تر از عدد صحیحِ بزرگ‌تر است. مثلاً پنج ساده‌تر از هفده است(Swinburne, 2004: 53-54, 2011: 5-6 & 1997: 24-28).

۶- فرضیه‌ای ساده‌تر است که قوانین فرض گرفته‌شده در آن باهم سازگارتر باشند، یعنی هیچ‌گونه تناقض منطقی با یکدیگر نداشته باشند و درنتیجه آن فرضیه دارای انسجام بیشتری باشد (Swinburne, 2010: 25).

البته سوئین‌برن معیار سادگی را به دو قسم ذاتی و عددی تقسیم می‌کند. لذا می‌توان چهار معنای نخست را در قسم عددی و دو معنای اخیر را در قسم ذاتی جای داد (Ostrowick, 2007: 3).

نکته دیگری که باید ذکر گردد این است که در مقایسه فرضیات با یکدیگر همواره باید ساده‌ترین شکل از هر فرضیه به‌کار رفته شود و همچنین فرضیه‌ای ساده‌تر از فرضیات دیگر است که درمجموع جهات ساده‌تر باشد. لذا فرضیه‌ای که مؤلفه‌ای اضافه‌تر برای تبیین پدیده *الف* لحاظ می‌کند همواره تبیین پیچیده‌تری نخواهد بود، بلکه امکان دارد همین مؤلفهٔ اضافه‌تر در سایر جهات تبیین موردنظر را از تبیین‌های دیگر ساده‌تر سازد (Swinburne, 2004: 55 & 1997: 19-23).

د) قلمرو تبیینی (scope): قلمرو تبیینی یک فرضیه به چه معناست؟ قلمرو تبیینی یک فرضیه به معنای حوزه و قلمرویی از پدیده‌هاست که آن فرضیه ادعای تبیین آن را دارد. هرچه قلمرو تبیینی فرضیه‌ای وسیع‌تر باشد احتمال صدق آن فرضیه کمتر خواهد بود، زیرا احتمال خطا بودن آن بیشتر است. به‌عبارت‌دیگر، احتمال صدق فرضیه‌ای با قلمرو تبیینی آن رابطهٔ عکس دارد. همچنین باید توجه داشت که هرچه فرضیه‌ای قلمرو تبیینی بزرگ‌تری داشته باشد معرفت پیش‌زمینه‌ای که آن فرضیه باید با آن سازگار باشد محدودتر خواهد بود و برای «فرضیه‌ای برای همه‌چیز»، یعنی فرضیه‌ای با قلمرو تبیین‌گری بسیار وسیع (large scope)، هیچ معرفت پیش‌زمینه‌ای وجود نخواهد داشت (Swinburne, 2004: 59-60, 1997: 12-13 & 42005: 82).

اما باید اشاره کرد که سوئین‌برن برای ایجاد گفتمانی مشترک میان تبیین علمی و شخصی، معیارهای مذکور را نیز، در توجیه و ارزیابی تبیین‌های شخصی ممکن بکار می‌برد (see Swinburne, 2004: 61 et seq).

۳. تبیین نهایی عالم (ultimate explanation of the universo)

سوئین‌برن بعد از بررسی ساختار تبیین و معیارهای آن و نقش آن‌ها در تعیین محتمل‌ترین تبیین، به جستجوی تبیین نهایی برای عالم می‌پردازد و این پرسش را مطرح می‌کند که آیا برای تبیین نهایی عالم، باید تبیینی شخصی را برگزینیم یا تبیینی غیرشخصی (علمی)؟

برای پاسخ به این سؤال در ابتدا باید دید که منظور او از تبیین نهایی چیست؟ او بیان می‌دارد که تبیین نهایی از پدیده‌ای مثلاً *الف* عبارت است از تبیین تامی که وجود و عملکرد عوامل آن غیرقابل تبیین باشند و برای آن‌ها هیچ تبیینی وجود نداشته باشد و این سخن به معنای این نیست که شاید تبیینی وجود داشته باشد ولی ما به آن دسترسی نداریم، بلکه به این معناست که اصلاً هیچ تبیینی برای آن قابل‌تصور نیست. همچنین منظور او از تبیین نهایی تبیینی مطلق (absolute explanation) نیست، زیرا تبیین مطلق به معنای تبیینی است که وجود و عملکرد عوامل آن خود تبیین‌گر باشند و درنتیجه تبیین مطلق برای عالم وجود ندارد، زیرا هیچ‌چیزی نمی‌تواند خودش را تبیین کند. شاید ج در زمان $ت_1$ بتواند تا حدی وجود ج در $ت_2$ را تبیین کند، اما وجود ج در $ت_1$، نمی‌تواند وجود ج در $ت_1$ را تبیین کند (Ibid: 79-80 & 1990: 186).

٤. مفهوم خدا در دیدگاه سوئین‌برن

از نظر سوئین‌برن، فرضیهٔ خداباوری محتمل‌ترین تبیین شخصی ممکن برای عالم است. برای توضیح نظریه او ابتدا باید دید که تعریف او از مفهوم خدا چیست؟ یعنی وقتی می‌گوید خدا علت نهایی عالم است، این خدا چگونه خدایی است؟ آیا واحد است یا متکثر؟ آیا نامتناهی است یا متناهی؟ و چه حالاتی از تبیین شخصی رقیب در مقابل فرضیهٔ خدامحور او می‌تواند وجود داشته باشد؟

خدایی که مدنظر سوئین‌برن است، همان خدای ادیان ابراهیمی (یهودیت، مسیحیت و اسلام) است، البته با کمی اصلاحات در صفات آن. مراد این ادیان از گزارهٔ «خدایی وجود دارد»، عبارت است از اینکه شخصی نامتناهی (infinite person) وجود دارد که به‌طور سرمدی (everlasting) و ضروری (necessary)، قادر مطلق (omnipotent)، مختار مطلق (perfectly free)، عالم مطلق (omniscient)، خیر مطلق (perfectly good)، حاضر مطلق (omnipresence)، خالق مطلق (creator of all things) و فاقد جسم (bodiless) است. سوئین‌برن معتقد است که مطلقیت به این معنا است که هیچ امری به‌جز قوانین منطقی

نمی‌تواند این صفات را محدود سازد (Swinburne 1993: part 2-3, 1994: section 6-7 & 2004: 93-108).

۵. فرضیهٔ خداباوری، به‌مثابه محتمل‌ترین تبیین شخصی برای عالم

درواقع فرضیهٔ خداباوری تبیینی شخصی است ناظر بر خدایی واحد و نامتناهی و دو تبیین شخصی رقیب برای آن قابل‌تصور است: ۱- تبیین ناظر بر خدایان متعدد (polytheism) ۲- تبیین ناظر بر خدایی واحد اما متناهی. در اینجا سوئین‌برن قصد دارد نشان دهد که تبیین ناظر بر خدایی واحد و نامتناهی از دو تبیین دیگر محتمل‌تر است. او برای اثبات این امر به ملاک‌های تعیین‌کننده‌ای که قبلاً ذکر شد متوسل می‌شود؛ چهار ملاکی که عبارت‌اند از: ۱- قدرت تبیین‌گری ۲- سازگاری با معرفت پیش‌زمینه‌ای ۳- سادگی ۴- قلمرو تبیینی.

همان‌طور که بیان شد برای فرضیاتِ دربارهٔ همه‌چیز، هیچ معرفت پیش‌زمینه‌ای وجود ندارد که فرضیه موردنظر با آن سازگار باشد. ازآنجایی‌که فرضیات شخصیِ مطرح‌شده فرضیاتِ دربارهٔ همه‌چیز هستند، زیرا ادعای تبیین عالم و همه پدیده‌های موجود در آن را دارند، لذا در اینجا ملاک معرفت پیش‌زمینه‌ای وجود نخواهد داشت و باید سه ملاک دیگر تعیین‌کننده احتمال فرضیات فوق باشند. از طرفی هر سه تبیین شخصی فوق معیار قلمرو تبیینی را به‌طور برابر احراز می‌کنند، زیرا هر سه آن‌ها ادعای تبیین کل عالم را دارند. درنتیجه معیار قلمرو تبیینی نمی‌تواند تعیین‌کننده فرضیه محتمل‌تر باشد و تعیین فرضیه محتمل‌تر به دوش دو ملاک دیگر یعنی قدرت تبیین‌گری و سادگی خواهد بود. از طرف دیگر، سوئین‌برن معتقد است که هر سه فرضیه می‌توانند عالم و پدیده‌های موجود در آن را به‌طور مساوی تبیین کنند، البته نه اینکه کاملاً به این امر اعتقاد داشته باشد، بلکه برای ایجاد گفتمانی مشترک، این تساوی در قدرت تبیین‌گری را می‌پذیرد. بنابراین تنها ملاکی که می‌تواند محتمل‌ترین تبیین شخصی را تعیین کند ملاک سادگی خواهد بود(Swinburne, 2004: 93, 2011: 9-10).

۵,۱. دلایل ساده‌تر بودن فرضیهٔ خداباوری نسبت به فرضیهٔ مبتنی بر خدایی واحد، اما متناهی

در این مرحله او می‌خواهد نشان دهد که فرضیهٔ مدنظر او از فرضیهٔ خدای واحد، اما متناهی ساده‌تر است و برای این مسئله دو دلیل ذکر می‌کند.

۱. دلیل نخست بر سادگی فرضیهٔ مدنظر او نسبت به فرضیهٔ خدای متناهی این است که در فرضیهٔ مدنظر، همه صفاتی که به خداوند نسبت داده می‌شوند صفاتی نامتناهی هستند، درصورتی‌که

فرضیهٔ رقیب ازآنجایی‌که خدایی متناهی را فرض گرفته است، همه صفاتی که به آن نسبت داده می‌شوند صفاتی متناهی هستند و از طرف دیگر، سوئین‌برن معتقد است که مفهوم نامتناهی از مفهوم متناهی ساده‌تر است. درنتیجه فرضیهٔ او ازآنجایی‌که صفات نامتناهی را برای مؤلفهٔ خود در نظر گرفته، ساده‌تر از فرضیهٔ خدای متناهی است (Swinburne, 2004: 97).

دلیل سوئین‌برن برای ساده‌تر بودن مفهوم نامتناهی از مفهوم متناهی چیست؟

او برای پاسخ به این پرسش ذکر می‌کند که ساده‌تر بودن مفهوم نامتناهی از مفهوم متناهی بر این امر مبتنی است که اگر ما صفات خدا را متناهی و محدود در نظر بگیریم، همواره این پرسش مطرح خواهد بود که برای مثال، چرا این محدودیت و تناهی مشخص را برای قدرت خداوند در نظر گرفته‌ایم و چرا محدودیت خاص و مشخص دیگری را برای قدرت او قائل نشده‌ایم؟ درحالی‌که این محدودیت‌ها نسبت به یکدیگر رجحان ندارند و دلیلی ندارد که خداوند به قدرتی با محدودیتی خاص بجای محدودیتی دیگر متصف شود. به‌عبارت‌دیگر، این تناهی مستلزم تبیین است، اما به‌هیچ‌وجه چنین پرسشی در مورد مفهوم نامتناهی قابل‌طرح نیست، لذا نامتناهی نیازمند تبیین نخواهد بود. به همین دلیل او معتقد است مفهوم نامتناهی دارای *خلوصی (neatness)* است که مفهوم متناهی فاقد آن است و به دلیل همین خلوص است که می‌توان مفهوم نامتناهی را بدون در نظر گرفتن مفهوم متناهی درک کرد. اما مفهوم متناهی باید به‌واسطه شناخت مفهوم نامتناهی درک شود و بدون درک نامتناهی درک آن امکان‌پذیر نخواهد بود. به‌عبارت‌دیگر، مفهوم نامتناهی از مفهوم متناهی قابل‌فهم‌تر و ملموس‌تر است و بنا بر تعریف پنجم از سادگی که در بالا ذکر شد، مفهوم نامتناهی از متناهی ساده‌تر بوده و درنتیجه مفهوم نامتناهی از مفهومی هرچند بسیار بزرگ اما متناهی نیز، ساده‌تر خواهد بود. همچنین او بیان می‌کند که این معنا از مفهوم سادگی نامتناهی نسبت به مفهوم متناهی، فقط بر «درجات صفات» اطلاق می‌شود و بر حوزه «تعداد مؤلفه‌های مستقل» اطلاق نمی‌شود (Ibid: 55 & 97 &1997:27-28).

او همچنین شواهدی تاریخی ذکر می‌کند که در آن دانشمندان نامتناهی را ساده‌تر از متناهی تلقی کرده‌اند و معتقد است که دانشمندان همواره فرضیه‌ای با سرعت بی‌نهایت را نسبت به فرضیه‌ای با سرعت زیاد اما محدود ترجیح داده‌اند، درصورتی‌که هردو فرضیه، با معرفت پیش‌زمینه‌ای به‌طور برابر سازگار بوده و قدرت تبیین‌گری برابری داشته‌اند. برای مثال، نظریه نیوتون در باب جاذبه آن بود که «سرعت نیروی جاذبه بی‌نهایت است»، به‌جای آن‌که سرعت خیلی زیاد اما محدودی را برای آن فرض بگیرد. او معتقد است که این ترجیح دانشمندان، به خاطر ساده‌تر بودن آن فرضیات بوده است (Swinburne, 2004: 55 & 97 , 1997: & 2010:).

۲. دلیل دیگری که سوئین‌برن برای ساده‌تر بودن فرضیهٔ خدای نامتناهی نسبت به فرضیهٔ خدای متناهی ذکر می‌کند، مبتنی بر تعریف ششم از معیار سادگی است؛ به این معنا که صفات خدای نامتناهی ازآنجایی‌که نامتناهی و مطلق‌اند، کمال سازگاری و انسجام را دارند و مستلزم یکدیگرند. اما در فرضیهٔ خدای متناهی، ازآنجایی‌که صفات فرض گرفته‌شده متناهی هستند، لذا مستلزم یکدیگر نمی‌باشند و درنتیجه فرضیهٔ خدای نامتناهی از فرضیهٔ خدای متناهی ساده‌تر است (Swinburne, 2004: 97 1994:160-162 & 2010: 40-43).

استلزام صفات نامتناهی از یکدیگر به‌طور خلاصه بدین نحو است که از صفت قدرت مطلق، علم مطلق نتیجه می‌شود و صفت اراده مطلق به همراه علم مطلق مستلزم خیر مطلق است. همچنین صفت حاضر مطلق از دو صفت قادر مطلق و عالم مطلق استلزام می‌یابد و درنهایت صفت فاقد جسم بودن نیز، از دو صفت قدرت مطلق و علم مطلق نتیجه می‌شود و سایر صفات الهی نیز، از این سه صفت (قدرت مطلق، اختیار مطلق و علم مطلق) استنتاج می‌شوند (Swinburne, 2004: 97-107 &1994: chapter:6 & 1993: part 2 & 2010: 40-43).

همان‌طور که در عبارات فوق مشاهده کردیم، خداوند دارای دو صفت اصلی قدرت و اراده است که باقی صفات از آن دو استلزام می‌یابند. لذا این مطلب با آن تصویری که از تبیین شخصی بر اساس رویکرد تبیینی SPL ارائه دادیم کاملاً سازگار است، یعنی تبیین خدامحور او صرفاً مبتنی بر سه مؤلفهٔ جوهر، قدرت و اراده است و باقی صفات از دل این دو صفت بیرون می‌آیند و مؤلفهٔ اضافی تلقی نمی‌شوند.

۵,۲. دلایل ساده‌تر بودن فرضیهٔ خداباوری نسبت به فرضیهٔ چندخدایی

همچنین سوئین‌برن سعی دارد تا نشان دهد که فرضیهٔ خدای نامتناهی(خداباوری)، از فرضیهٔ چندخدایی نیز، ساده‌تر است. دلایلی که برای ساده‌تر بودن فرضیهٔ خدای نامتناهی نسبت به خدای متناهی ذکر شد، برای سادگی آن نسبت به فرضیهٔ چندخدایی نیز، صدق می‌کند. ازآنجایی‌که فرضیهٔ چندخدایی، خدایان متعددی را فرض می‌گیرد، بنابراین آن خدایان فرض گرفته‌شده به دلیل تعدد متناهی بوده و درنتیجه صفاتشان نیز متناهی خواهد بود. اما علاوه بر دلایل فوق، دلیل دیگری برای ساده‌تر بودن فرضیهٔ خدای نامتناهی نسبت به فرضیهٔ چندخدایی وجود دارد. فرضیهٔ مدنظر او نسبت به فرضیهٔ چندخدایی، مؤلفه‌های کمتری، یعنی صرفاً یک مؤلفهٔ خدای نامتناهی واحد را فرض گرفته است، درحالی‌که فرضیهٔ چندخدایی دارای مؤلفه‌های (چندخدا) بیشتری است. بنابراین، طبق تعریف نخست از سادگی، فرضیهٔ خداباوری از فرضیهٔ چندخدایی ساده‌تر خواهد بود (Swinburne, 2011: 10 & 2010: 40).

سوئین‌برن در فصل ششم از کتاب *وجود خدا*، نقدی را از هیوم علیه استدلال خود مبنی بر محتمل‌تر بودن فرضیهٔ خدای نامتناهی نسبت به فرضیهٔ چندخدایی بدین گونه مطرح می‌کند: "فرضیهٔ چندخدایی، به‌خوبی فرضیهٔ خدای نامتناهی می‌تواند وجود جهان را تبیین کند. برای مثال، هنگامی‌که تعداد زیادی از انسان‌ها در ساخت خانه، کشتی یا شهری مشارکت دارند، چرا این فرض ممکن نباشد که چندین خدا برای خلق و حفظ جهان، باهم مشارکت داشته باشند." (Swinburne, 2004: 145). البته هیوم از این انتقاد آگاه است که فرض گرفتن علت‌های متعدد بدون هیچ ضرورتی، با صدق متعارض است و او ادعا می‌کند که این انتقاد به او وارد نیست، زیرا اگرچه فرض اینکه یک علت برای عالم وجود دارد، از این فرضیه که چند علت را برای آن متصور می‌شود ساده‌تر است، اما در فرضیهٔ چندخدایی با قدرت محدود، ما خدایانی را فرض گرفته‌ایم که با ما انسان‌ها در قدرت و معرفت، شباهت بیشتری نسبت به خدای نامتناهی دارد، یعنی فرض ما با معرفت پیش‌زمینه‌ای سازگارتر است. اما سوئین‌برن در پاسخ می‌گوید: "همانطورکه گفتیم در برهان‌های جهان شناسانه (Cosmological Argument)، چیزی بنام معرفت پیش‌زمینه‌ای وجود ندارد و ما صرفاً معرفت پیش‌زمینه‌ای *این‌همان‌گو (tautological)* داریم و بنابراین باید به دنبال ساده‌ترین تبیین باشیم." (Ibid: 145-146).

٦. آیا فرضیهٔ خداباوری از تبیین‌های علمی برای عالم ساده‌تر است؟

در اینجا سوئین‌برن سعی دارد تا نشان دهد که فرضیهٔ مدنظر نسبت به هر تبیین علمی برای عالم، محتمل‌تر است. اما فرضیهٔ علمی رقیبی که دانشمندان برای تبیین عالم ارائه می‌کنند، چیست؟ او بیان می‌کند که این فرضیهٔ علمی مبتنی است بر *نخستین جوهر فیزیکیِ (first physical substance)* بسیار کوچکی که عالم از انبساط آن پدید آمده است (Swinburne 2011: 17).

همان‌طور که بیان شد، برای ارزیابی فرضیات تبیین‌کننده، چهار ملاک قدرت تبیین‌گری، سازگاری با معرفت پیش‌زمینه‌ای، سادگی و قلمرو تبیینی را در اختیار داریم، چهار ملاکی که سوئین‌برن معتقد است همواره دانشمندان آن‌ها را در ارزیابی فرضیات علمی بکار بسته‌اند. در اینجا همانند آنچه در تعیین محتمل‌ترین تبیین شخصی ذکر شد، تنها معیار تعیین‌کنندهٔ محتمل‌ترین تبیین برای عالم، معیار سادگی است. زیرا هر دو فرضیه، *فرضیهٔ همه‌چیز* هستند، لذا دارای قلمروی تبیینی یکسان و فاقد معرفت پیش‌زمینه‌ای می‌باشند و همچنین دارای قدرت تبیین‌گری برابر بوده و درنتیجه تنها معیار تعیین‌کننده، معیار سادگی خواهد بود. سوئین‌برن برای نشان دادن سادگیِ تبیین خدامحور خود نسبت به تبیین علمی رقیب، با این پرسش آغاز می‌کند که «آیا می‌تواند شیئی

فیزیکی به‌سادگی خداوند وجود داشته باشد که تبیینی علمی از جهان ارائه دهد؟». برای پاسخ به این پرسش، ابتدا فرضیه‌ای را بیان می‌کند که توسط عموم فیزیکدانان مطرح گردید است. فرضیه‌ای که مبتنی بر نخستین جوهر ممتد است، جوهری متشکل از *ماده–انرژیِ* بسیار فشرده‌شده که انفجار آن مصادف است با آغاز پیدایش هستی (Ibid: 9-17).

٦,١. دلیل ساده‌تر بودن خدا از جوهر فیزیکی ممتد

۶,۱,۱. سوئین‌برن بیان می‌دارد که مشکل جوهر نخستین مذکور این است که جوهری ممتد و غیر بسیط است، لذا دارای اجزاء است، برخلاف خداوند که جوهری فاقد اجزاء و کاملاً بسیط است. درنتیجه این *نخستین جوهر فیزیکی*، پیچیده‌تر از خداوند خواهد بود، زیرا فرضیهٔ علمی مطرح‌شده مؤلفه‌های بیشتری نسبت به فرضیهٔ خداباوری دارد، لذا احتمال اینکه چنین جوهری تبیین نهایی برای عالم باشد، بسیار کمتر از فرضیهٔ خدامحور مذکور خواهد بود (Ibid: 17).

٦,٢. دلایل ساده‌تر بودن خدا از جوهر فیزیکی غیر ممتد

۶,۲,۱. او معتقد است که کیهان‌شناسی طبیعی (physical cosmology) می‌تواند جوهر ساده‌تری فرض بگیرد، یعنی جوهری غیر ممتد و بسیط که همه‌چیز از آن پدید آمده است. همچنین بیان می‌دارد که این جوهر نخستین باید شیئی فیزیکی از نوع معین باشد که دارای قدرت‌ها و قابلیت‌های مشخص است. زیرا نوعی عادی از جوهر فیزیکی، دارای قدرت‌هایی همچون قدرت‌های جاذبه، دافعه، جرم و بار الکتریکی با کمیت ریاضیاتی مشخص و قابلیت‌هایی برای اعمال آن قدرت‌ها در شرایط فیزیکی معین است. درنتیجه او معتقد است که این متعین بودن، این جوهر را از خداوند پیچیده‌تر می‌سازد، زیرا ازآنجایی‌که متعین است، نامتناهی نخواهد بود، چون نامتناهی امری است لابشرط، لذا با توجه به معیار پنجم از سادگی، خداوند از آن نخستین جوهر فیزیکی ساده‌تر خواهد بود، به این دلیل که دارای قدرت‌ها و قابلیت‌های (اراده) نامتناهی است و نامتناهی ساده‌تر از متناهی است (Ibid:18).

۶,۲,۲. حتی اگر قدرت تبیین‌گری این جوهرِ نخستین به‌خوبی فرضیه خداباوری باشد، اما به سادگی آن نخواهد بود، زیرا قدرت این جوهر فیزیکی برای خلق فعل خوب، محدودتر از قدرت خداوند است، درنتیجه آن جوهر از خدای نامتناهی که هیچ محدودیتی برای خلق فعل خوب ندارد(مگر محدودیت منطقی)، بسیار پیچیده‌تر خواهد بود(Ibid: 18). برای روشن‌تر شدن این استدلال سوئین‌برن باید توضیحاتی را به آن اضافه کنیم. درواقع منظور او از این سخن می‌تواند این نکته باشد که قدرت خلق فعل خوب، قدرتی است که صرفاً موجودی دارای آن است که حق انتخاب داشته باشد، اما جوهر فیزیکی فاقد هرگونه حق انتخاب بوده و صرفاً میل محض است و هیچ عقلانیت و اراده‌ای برای آن متصور نمی‌باشد. درواقع انجام یا خلق فعل خوب یا بد برای

چیزی که حق انتخاب ندارد بی‌معناست. برای مثال، نمی‌توان گفت، این فعلی که توسط جوهری فیزیکی صادرشده، فعلی اخلاقاً خوب یا بد است.

۶,۲,۳. دلیل دیگری که دربارهٔ امر اخلاقی بیان می‌کند عبارت است از این‌که، این جوهر نخستین علاوه بر قدرت خلق فعل خوب، به قدرت دیگری و همچنین قابلیت اِعمال آن قدرت برای ممانعت از هر جوهری که فعل بدی را سبب می‌شود نیاز دارد، اما خداوند نیازی به این قدرت و قابلیت ثانویه ندارد، زیرا از قدرت مطلق و نامتناهی الوهی این امر نتیجه می‌گردد که هر جوهری صرفاً وجود دارد و فعلی را مرتکب می‌شود تا آنجایی که خداوند به آن اجازه می‌دهد. بنابراین قدرت و قابلیت *نخستین جوهر فیزیکی*، متناهی بوده و درنتیجه این جوهر نخستین از خداوند که نامتناهی است پیچیده‌تر خواهد بود (Ibid: 18).

۶,۲,۴. سوئین‌برن دلیل دیگری بر ساده‌تر بودن خدا از *نخستین جوهر فیزیکی* ذکر می‌کند و آن سرمدی(everlasting) بودن خداوند و فانی بودن جوهر فیزیکی است، زیرا سرمدی بودن به معنای عدم‌تناهی در وجود داشتن است، مگر آنکه آن جوهر فیزیکی را سرمدی فرض بگیریم. اگر آن جوهر را سرمدی فرض بگیریم به این معنا خواهد بود که آن جوهر فیزیکی بعد از پیدایش عالم از بین نرفته است و تاکنون در کنار سایر جواهر فیزیکی دیگر وجود داشته و الی‌الابد وجود خواهد داشت. اما مشکلی که در این خصوص پدید می‌آید این است که اگر جوهری فیزیکی به‌تنهایی وجود نداشته باشد، بلکه در کنار سایر جواهر وجود داشته باشد، آنگاه باید دارای موقعیت مکانی معینی باشد، یعنی باید درجایی وجود داشته باشد که هست (در نسبت با سایر جواهر فیزیکی). لذا باید از آن در مکانی که هست اثری یافت شود که درجای دیگر قابل دست یافتن نباشد و این بدان معناست که قابلیت و توانایی آن برای ایجاد اثری از خود در مکانی که در آن وجود دارد، نسبت به مکان‌های دیگر، بیشتر است. از این سخن سوئین‌برن می‌توان نتیجه گرفت که توانایی و قابلیت آن جوهر، محدودیت مکانی دارد یعنی مکان قرار گرفتن آن می‌تواند در قابلیت و توانایی‌اش برای ایجاد تأثیر در مکان دیگر محدودیت ایجاد کند و از قدرت او بکاهد. لذا آن جوهر نخستین و سرمدی، باید دارای قدرت و قابلیتی متناهی و محدود باشد، برخلاف خداوند که هیچ‌چیز به‌جز قوانین منطقی نمی‌تواند کوچک‌ترین محدودیتی برای قدرت و اراده او ایجاد کند. ازآنجایی‌که این جوهر فیزیکی دارای قدرت و قابلیت متناهی است، بنابراین پیچیده‌تر از خدای نامتناهی است (Ibid: 18-19).

۶,۲,۵. دلیل آخری که سوئین‌برن برای ساده‌تر بودن خدای نامتناهی از *نخستین جوهر فیزیکی* ذکر می‌کند، عبارت است از اینکه خداوند مختار مطلق است و مختار مطلق بودن به معنای غیاب

چیزی است، یعنی غیاب تمایلات غیرعقلانی و عوامل بیرونی. و غیاب همواره ساده‌تر از حضور است، زیرا به معنای کمتر بودن تعداد مؤلفه‌های فرض گرفته‌شده است(Ibid: 19).

اما به نظر می‌رسد این سخن او قابل‌قبول نباشد، زیرا همان‌طور که اختیار مطلق به معنای غیاب امر غیرعقلانی است، ازآنجایی‌که قابلیت در جوهر مادی قابلیت غیرعقلانیِ محض است، درنتیجه آن‌هم از این بعد به‌سادگی خداوند خواهد بود، زیرا قابلیت غیرعقلانی محض به معنای غیاب امر عقلانی می‌باشد. اشتباه سوئین‌برن این است که ساحتی را که در آن اختیار مطلق ساده‌تر از اختیار غیر مطلق است (تبیین شخصی)، با ساحت تبیین علمی خلط کرده است و این استدلال او فقط در حوزه تبیین‌های شخصی کارآمد خواهد بود، چون تبیین‌های شخصی هستند که اراده آن‌ها، مرکب از امر عقلانی و کشش‌های غیرعقلانی است و لذا سادگی مختار مطلق را به لحاظ غیاب امر غیرعقلانی، فقط در نسبت با اشخاص عقلانی است که می‌توانیم مطرح کنیم و طرح آن در نسبت با امور ذاتاً غیرعقلانی، بی‌معناست.

از استدلال‌های فوق می‌توان نتیجه گرفت، ازآنجایی‌که خداوند ساده‌تر از *نخستین جوهر فیزیکی* است و هم‌چنین ازآنجایی‌که طبق آنچه در عبارات فوق ذکر شد، تنها ملاک ارزیابی ما ملاک سادگی است، لذا فرضیهٔ خداباوری احتمال صدق بیشتری نسبت به فرضیه علمی مطرح‌شده دارد و می‌توان آن را محتمل‌ترین فرضیه برای تبیین نهایی عالم تلقی نمود.

۷. آیا وجود عالم، می‌تواند غیرقابل تبیین باشد؟

ممکن است بعضی از متفکرین به این استدلال سوئین‌برن نقد وارد کنند و بگویند احتمال اینکه عالم اصلاً هیچ تبیینی نداشته باشد (چه تبیین شخصی و چه علمی)، بیشتر از تبیین داشتن آن است. سوئین‌برن در پاسخ می‌گوید که این عالم موجودی بسیار پیچیده است و این پیچیدگی با نگاه به عالم و تأمل دربارهٔ آن پدیدار می‌شود. زیرا به‌راحتی متوجه می‌شویم که این عالم از توده‌های عظیم‌الجثهٔ کثیری تشکیل‌شده است و خود این توده‌ها نیز از اجزاء بسیاری تشکیل شده‌اند و این خود دلیلی خواهد بود بر پیچیدگی عالم نسبت به خداوند که فاقد اجزاء و بسیط است. درنتیجه این عالم که از هر جوهری پیچیده‌تر است، از خداوند که ساده‌ترین جوهر قابل‌تصور است، بی‌نهایت پیچیده‌تر خواهد بود (Swinburne, 2004: 150).

بر طبق این استدلالِ سوئین‌برن می‌توان نتیجه گرفت، ازآنجایی‌که عالم پیچیده‌تر از خداست، لذا متناهی است، زیرا نمی‌توانیم دو امر نامتناهی داشته باشیم و بنابراین پیدایش عالم نیاز به تبیین دارد. زیرا همان‌طور که قبلاً ذکر شد، در مواجهه با امر متناهی همواره این پرسش مطرح می‌شود

که چرا امر متناهی به فلان حد معین تناهی یافته و چرا حد دیگری را برای آن نمی‌توان تصور کرد؟ درنتیجه این تناهی خود نیاز به تبیین دارد. اما این پرسش درباره خداوند که نامتناهی است قابل‌طرح نمی‌باشد، لذا وجود خداوند نیازمند به تبیین نیست و امری است غیرقابل تبیین.

۸. نقد و بررسی دیدگاه ریچارد سوئین‌برن

همان‌طور که قبلاً بیان گردید، ریچارد سوئین‌برن ادعا می‌کند که مفهوم نامتناهی نسبت به مفهوم متناهی ساده‌تر است و این استدلال خود را بر معنای پنجم از سادگی استوار می‌سازد، اصلی که بیان می‌کند فرضیه‌ای ساده‌تر است که مؤلفه‌ها و صفات فرض گرفته‌شده در آن قابل‌فهم‌تر از مؤلفه‌ها و صفات فرض گرفته‌شده در فرضیهٔ دیگر باشد، به این معنا که درک مؤلفه‌ها و صفات فرضیهٔ دوم مبتنی بر درک مؤلفه‌ها و صفات فرضیهٔ نخست باشد. بر طبق این اصل، چون مفهوم نامتناهی قابل‌فهم‌تر از مفهوم متناهی است، لذا مفهوم نامتناهی از مفهوم متناهی ساده‌تر خواهد بود. اما این استدلال، ما را با تناقضی مواجه خواهد کرد، تناقض با اصلی که او در فصل نخست از کتاب *وجود خدا* مطرح می‌کند. زیرا از طرفی او در فصل نخست کتاب مذکور بیان می‌دارد که در استدلال‌های قیاسی، صرف اینکه مقدمات، نتیجه را ضروری یا محتمل سازند کافی نیست، بلکه باید مقدمات توسط همه افرادی که پیرامون آن نتیجه به بحث می‌پردازند چه آن‌هایی که نتیجه را قبول دارند و چه آن‌هایی که به عدم نتیجه معتقدند، پذیرفته‌شده باشد (Swinburne, 2004:6). از طرف دیگر، او مفهوم نامتناهی را قابل‌فهم‌تر و واضح‌تر از مفهوم متناهی می‌داند و درک مفهوم متناهی را مبتنی بر درک مفهوم نامتناهی تلقی می‌کند. اما مشهود است که فلاسفه مادی‌گرا این سخن را نپذیرفته و مفهوم متناهی را قابل‌فهم‌تر از مفهوم نامتناهی دانسته‌اند و درک آن را مقدم و پیش‌شرط درک مفهوم نامتناهی لحاظ می‌کنند. لذا ادعای او بر قابل‌فهم‌تر بودن مفهوم نامتناهی نسبت به مفهوم متناهی، متناقض با اصل بیان‌شده است و درنتیجه مردود خواهد بود.

همچنین علیرغم ادعای مطرح‌شده، از سخنان او می‌توان این‌گونه برداشت کرد که درک مفهوم نامتناهی مبتنی بر درک مفهوم متناهی است، زیرا او در عبارت «سرعت نامتناهی، بزرگ‌تر از هر واحد سرعت متناهی است.» (Ibid: 55)، برای تعریف سرعت نامتناهی، از تمام واحدهای متناهی استفاده کرده است و لذا نمی‌توان مفهوم نامتناهی را بدون مفهوم متناهی فهمید و درک آن مبتنی بر مفهوم متناهی خواهد بود (Gwiazda, 2010: 98).

مشکل دیگر این است، ازآنجایی‌که مفهوم نامتناهی، آنطور که سوئین‌برن مطرح می‌کند، مفهومی ایجابی است، زیرا او درک مفهوم نامتناهی را مقدم بر درک مفهوم متناهی می‌داند و آن را از سلب تناهی استنتاج نمی‌کند، لذا نمی‌توانیم ادعا کنیم که این مفهوم نسبت به مفهوم متناهی ساده‌تر است، زیرا مفهوم نامتناهی از حیث ایجابی مفهومی است مشتمل بر تمام کمالات و این کمالات به‌طور مجزا و منفک از یکدیگر شناخته می‌شوند. ما هرکدام از این کمالات را با معنایی متفاوت از یکدیگر ادراک می‌کنیم و هرکدام از این کمالات تعریف مختص به خود را دارد. برای مثال، ما صفت قادر مطلق را به معنای کسی که می‌تواند هر امر منطقاً ممکنی را انجام دهد و صفت عالم مطلق را به معنای کسی که می‌تواند به هر امر منطقاً ممکنی علم داشته باشد می‌فهمیم، لذا مفهوم نامتناهی به معنای ایجابی مشتمل بر بی‌نهایت مؤلفه و درنتیجه پیچیده‌ترین مفهوم ممکن خواهد بود. اما اگر بخواهیم از مفهوم نامتناهی در مقام سلبی سخن بگوییم، دیگر نمی‌توانیم مدعی سادگی آن نسبت به مفهوم متناهی باشیم، زیرا ما از نامتناهی به معنای سلبی اصلاً هیچ شناختی نداریم، چه برسد که شناخت و درک ما از آن مقدم بر مفهوم متناهی باشد. همچنین حتی اگر از آن شناخت هم داشته باشیم این شناخت مبتنی بر سلب تناهی بوده و درنتیجه شناخت ما از آن مقدم بر مفهوم متناهی نخواهد بود. بنابراین، مفهوم نامتناهی به معنای سلبی نمی‌تواند ساده‌تر از مفهوم متناهی باشد.

از عبارات فوق می‌توان نتیجه گرفت که نامتناهی از حیث معرفت‌شناسانه، چه در مقام سلب و چه در مقام ایجاب نمی‌تواند ساده‌تر از متناهی باشد. اما مشکل بنیادینی که در اینجا مطرح است، این است که اساساً برقراری قیاس بین نامتناهی و متناهی از حیث معرفت‌شناسانه و وضوح شناختی، قیاس باطلی است، زیرا شأن و جایگاه شناختی این دو یکسان نیست. به این دلیل که قوای شناختی ما محدود بوده و لذا نمی‌تواند نامتناهی را به همان نحوی درک کند که متناهی را درک می‌کند. درواقع این دو امر، دارای دو مقولهٔ شناختی متمایز اند و نحوه ادراک آن‌ها نیز متفاوت است. بنابراین ازآنجایی‌که شأن و مقام شناختی این دو از هم متمایز است، لذا این قیاس از حیث معرفت‌شناختی، قیاسی مع‌الفارق بوده و مقایسه این دو امر را باید به مقام دیگری منتقل نمود که همان مقام وجودی است.

بنابراین، راه‌حل پیشنهادی ما برای خروج از مشکل پیش رو، این است که از حوزه معرفت‌شناسی گذر کرده و نامتناهی و متناهی را از حیث هستی شناسانه و در مقام تحقق لحاظ کنیم و تنها در ذیل این مقام است که می‌توان بین دو امر نامتناهی و متناهی قیاس برقرار کرد، زیرا در اینجا بر اساس شأن واحدی که همان شأن وجودی است، بین این دو امر قیاس برقرار می‌گردد. همچنین صرفاً در همین مقام است که وجود نامتناهی ساده‌تر از وجود متناهی خواهد

بود، زیرا ازآنجایی‌که وجود نامتناهی غیرقابل تبیین است، لذا واجب‌الوجود بوده و در آن عدم و جنبه امکانی راه نخواهد داشت، به این دلیل که عدم به معنای نقصان و تناهی است. درنتیجه وجود نامتناهی وجودی محض و لذا بسیط خواهد بود و طبق قاعده *بسیط الحقیقه کل الاشیاء*، ازآنجایی‌که وجودِ نامتناهی بسیط است، بنابراین دارای همه کمالات وجودی بوده و نمی‌تواند فاقد هیچ کمالی از کمالات باشد. زیرا در غیر این صورت، مرکّب از وجود و عدم خواهد بود و این امر با بساطت آن ناسازگار است. هیچ کمال وجودی از او قابل سلب نیست و هر آنچه در عالم وجود یافت می‌شود مثل علم و قدرت، به گونهٔ اعلی و اشرف در او وجود دارد و این کمالات عین ذات او و درنتیجه عین یکدیگرند، زیرا کمالات اموری وجودی هستند نه عدمی. حتی کمالات سلبی مانند «فاقد جسم بودن» نیز، به کمالات ایجابی تقلیل می‌یابند، به این دلیل که بر نفی کمبود و نیاز (نفی نفی کمال) دلالت دارند و در حقیقت همان اثبات کمال‌اند. بنابراین در ذات او این کمالات با یکدیگر وحدت داشته و به وجود جمعی واحد موجودند و منشأ هیچ کثرتی در ذات او نمی‌باشند. از طرف دیگر ازآنجایی‌که وجود متناهی موجودی ممکن است، لذا در آن عدم راه داشته و درنتیجه مرکب از وجود و عدم خواهد بود و دارای اجزاء است. بنابراین، وجود نامتناهی به لحاظ هستی شناسانه ساده‌تر از وجود متناهی خواهد بود، زیرا بسیط و فاقد اجزاء است (۲).

نتیجه

همان‌طور که ملاحظه شد، سوئین‌برن سعی دارد با توسل به اصل سادگی نشان دهد که فرضیهٔ خداباوری ساده‌ترین و بالتبع محتمل‌ترین تبیین برای پیدایش عالم است. و درصدد آن است که با تأکید بر نامتناهی بودن موضوع فرضیهٔ خداباوری و قابل‌فهم‌تر بودن آن نسبت به موضوع سایر فرضیات که اموری متناهی‌اند، این مدعا را به اثبات رساند. اما همان‌طور که بیان گردید، فرضیهٔ خداباوری تنها در صورتی می‌تواند ساده‌ترین و بالتبع محتمل‌ترین تبیین برای پیدایش عالم به‌حساب آید که موضوع آن از حیث هستی شناسانه در نظر گرفته شود، زیرا قیاس امر نامتناهی و متناهی از حیث معرفت‌شناسانه قیاسی باطل بوده و حتی در صورت برقراری این قیاس، مفهوم نامتناهی به‌عنوان پیچیده‌ترین مفهوم ادراک خواهد شد. اما نامتناهی در مقام وجود و تحقق ساده‌ترین موجود خواهد بود، زیرا وجودی محض و بسیط است که هیچ کثرتی بماهو کثرت در آن راه ندارد. پس باید نامتناهی را به جایگاه اصلی آن‌که همان وجود است برگرداند.

پی‌نوشت‌ها

۱. این رویکرد را *RBU account* می‌نامند، که مخفف واژه (*relation between universals*) می‌باشد.

۲. برای مطالعه بیشتر بنگرید به بخش دوازدهم از کتاب بدایة الحکمة، و همچنین مقاله (وحدت و کثرت وجود از دیدگاه حکمت متعالیه) دکتر غلام‌حسین ابراهیمی دینانی و مجله حوزه به شماره ۹۳).

References

- Dinani, e. (2002) "Vahdat va Kesrat e Vojoud az Didgah e Hekmat e Motaalieh" *Andishe e Sadegh*, 8 & 9.
- Tabatabaei, S.M.H (2010) *Bidayat al-HIkmah*, translated By Ali Shirvani, Dar ol-Elm, 16 pub.
- Qomi, m. (1999) "Basit ol-Haghighah Koll ol-Ashia va Laysa be Shayen Menha" *Howzeh*, 93.
- Gwiazda, J. (2010) *Probability, simplicity, and infinity: A critique of Richard Swinburne's argument for theism*, The City university of New York.
- Ostrowick, J, (2007) "Theism, probability, Bayes' Theorem, and quantum states"
- Swinburne, R. (1990) "The Limits of Explanation" *Royal Institute of Philosophy Supplement, Cambridge Univ Press*, 27, 177-193.
- Swinburne, R. (1993) *The Coherence of Theism*. Oxford University Press.
- Swinburne, R. (1994) *The Christian God*. Oxford University Press.
- Swinburne, R. (1997) *Simplicity as evidence of truth*, The Aquinas Lecture, Marquette press.
- Swinburne, R. (2004) *The existence of God*, Oxford University Press, Second Edition.
- Swinburne, R. (2005) *Epistemic Justification*, Oxford University Press, Second Edition.
- Swinburne, R. (2010) *Is there a God?*, Oxford University Press, Revised Edition.
- Swinburne, R. (2011) "God as the Simplest Explanation of the Universe" *European Journal of Philosophy of Religion*, 2 no1(2010), 1-24.